

TEKST 124: Beretninger om Den Store Tyske Pilgrimsrejses lidelser 1065

Herunder bringes uddrag af fire tyske middelalderlige krøniker, der beretter om, hvad der hændte under Den Store Tyske Pilgrimsrejse i Det Hellige Land. I 1064-65 drog flere tusinde tyskere af sted på pilgrimsrejse mod det Hellige Land (se tekst 123). De tyske pilgrimme blev udsat for mord, overfald og chikane, hvilket i Europa forstærkede stemningen mod muslimerne. I Nieder-Altaich klosterkrønike, der stammer fra benediktinerklostret i Nieder-Altaich i Bayern, og som er skrevet mellem 1073 og 1076, beskrives de prøvelser, som den Store Tyske Pilgrimsrejse var udsat for i Syrien og Palæstina. De samme begivenheder beskrives af munken Lambert fra klostret Hersfeld (på grænsen mellem Thüringen og Frankerriget) i sin krønike, nedskrevet kort efter 1077. Også Marianus Scottus (1028-89), der var var munk og præst i Tyskland, beskriver samme hændelser i sin krønike.

Endelig bringes herunder en beretning om voldtægten og mordet på en abbedisse under den store tyske pilgrimsrejse i 1064-65. Beretningen er en del skriftet "Biskop Altmann af Passaus liv". Biskop Altmann af Passau var biskop i det tyske område, som støttede pave Gregor d. 7.s reformpolitik og havde været engageret i planlægningen af den store tyske pilgrimrejse i årene 1064-1065. En anonym munk i Göttweig klosteret i Østrig skrev omkring år 1125-1138 en levnedsskildring om biskoppen.

20

[Nieder-Altaichs klosterkrønike:]

Snart efter, da de var ankommet til en bestemt by, kaldet Tripoli,¹ og da den barbariske hersker så sådan en stor skare, erklærede han, at alle og en skulle hugges ned af en grusom klinge, idet han håbede, at han kunne høste en stor mængde penge. Midt blandt disse ugudelige planer, manglede Herrens guddommelige nåde dog ikke for dem, der betroede sig til ham. [...] [Pilgrimmene slipper i ly af et uvejr fra Tripoli og drager videre]

25

Efter at have lidt under disse forskellige prøvelser og problemer, kom omsider igennem hele distriktet til byen kaldt Cæsarea,² hvor de fejrede Herrens [sidste] aftenmåltid, der dette år faldt på aprils 8. kalends [24 marts] [...]

30

Da de nåede landsbyen Capharsala,³ faldt de pludselig i hænderne på araberne, der ligesom sultende ulve, der i lang tid havde ønsket et måltid, kastede sig over dem og på ussel vis slog dem ned, idet de sønderflåede de første, som de fik fat på. I første omgang forsøgte vores folk at gøre modstand, men da de var ubevæbnede, blev de hurtigt tvunget til at flygte ind i landsbyen. Hvem kan med ord beskrive den store ulykke og elendighed, den slags utallige drab og den slagtning af mennesker, der fandt sted, mens de flygtede? William, biskoppen af Trier, blev der alvorligt såret, frataget sine klæder sammen med mange andre, og hugget ned på ussel vis og efterladt liggende dér på jorden. De tre resterende biskopper søgte sammen med et betydeligt

40

¹ Tripoli: havneby i det vestlige Syrien (i dag Libanon).

² Cæsarea: by i det nordlige Palæstina

³ Capharsala (Chapharsalama): by ikke langt fra Jerusalem

antal forskellige mennesker tilflugt i en bestemt gård, der var omgivet af en mur med to stentårne, og var dér parate til at forsvare sig så lang tid, som Gud kunne give dem. Indgangen til gården var meget smal, og da fjenden truede dem, formåede de ikke at befri deres heste for deres oppakning, og derfor mistede de deres heste og muldyr med alt det, de bar.

5 Efter deres fjender havde delt alle disse ting imellem sig, vendte de snart tilbage for at fratage disse herrer deres penge. Idet de besluttede sig til at gribe til våben, hvad de end måtte have ved hånden, kæmpede de bravt mod dem. Derfor blev deres fjender endnu mere rasende på dem og angreb mere voldsomt. [...] I tre dage bekæmpede de uophørligt hinanden af al kraft. [...] Deres fjender sønderflåede dem med vildskab som ulve, for de troede, at de havde bytte

10 skjult i deres maver (selvom tiden ikke havde tilladt dem at sluge noget). Endelig på den hellige påskesøndag omkring den niende time på dagen erklærede de fred mellem sig. [...] [*Otte arabere får adgang til den befæstede gård for at forhandle. Under forhandlinger om betaling af en løsesum forsøger arabernes leder at tage biskop Günther til fange. Men denne forsvarer sig og slår arabereren i gulvet (jf. Lamberts beretning herunder), og i stedet tages de otte arabere til fange*]

15

Omkring den niende time den følgende dag kom den babylonske konges⁴ lokale guvernør, der herskede over Ramla,⁵ med en stor styrke, da han havde hørt om alt, der var sket, for at befri vores folk, skønt han var hedning. For han regnede med, at hvis alle disse mænd omkom under så stor en nedslagtning, så ville ingen andre komme til landet for at bede, og derfor ville han og hans mænd lide et stort tab [af indtægter]. Da de blev klar over hans ankomst, spredtes araberne overalt og tog flugten, og han [guvernøren] – efter at han havde taget dem, der var blevet fanget og bundet, i sin varetægt – åbnede portene, så vores folk kunne drage bort. Idet de drog videre, nåede vores folk Ramla og slog sig ned der i to uger, da de af guvernøren og byens borgere var blevet indbudt til at bo dér. [...] [*Pilgrimmene når herefter Jerusalem, hvor de bliver et stykke tid inden de begiver sig på deres hjemrejse.*]

25

Omsider vendte de tilbage til Ramla. Mange flere arabere samlede sig fra alle sider, og idet de med grusomme hensigter lagde planer, blokerede de hver passage på vejene, da de stadig længtes efter at skære penge ud af deres indvolde. Vores folk var imidlertid ikke uopmærksomme på denne situation. Snart – efter at nogle købmænd havde givet dem et skib og efter at de havde holdt udvig efter den rigtige vind – begav de sig til deres båd, og otte dage senere, efter en gunstig rejse, nåede de havnen i Aliquia.

30

[*Lamberts krønike:*]

35

Mens de tyske pilgrimme og deres biskopper rejste mod Jerusalem, kom de uklogt til at afsløre deres værdier for de folk, hvis lande de rejste igennem. De ville have udsat sig for de yderste farer, havde ikke det guddommelige forsyn genoprettet, hvad der var tabt gennem menneskelig uforsigtighed. For barbarerne, som strømmede ud fra deres byer og marker for at se disse berømte mænd, var drevet af ønsket om at plyndre.

40

⁴ Den babylonske konge referer her til Kairo og den fatimidiske kalif

⁵ *Ramla*: by i det centrale Israel/Palæstina

Så da pilgrimmene var lidt uden for Ramla Langfredag omkring den tredje time, blev de angrebet af hærgende arabere. Disse arabere havde hørt, at de berømte mænd nærmede sig og angreb dem i en bevæbnet skare for at se, hvilket bytte de kunne plyndre. Mange af de kristne havde troet, de kunne stole på deres religion for at få hjælp og frelse, og havde stølet på Guds beskyttelse snarere end våben, da de satte ud mod de fremmede lande. Derfor faldt de pga. mange sår under det første angreb. Blandt dem var William, ærkebiskoppen af Trier, hvis arm blev næsten lammet af sår. Han blev efterladt nøgen og halvdød.

De andre kristne gjorde deres bedste ved at kaste med sten, som områdets natur bød på rigelige forsyninger af, ikke så meget for at drive faren væk, men som en desperat udvej for at undslippe den visse død. Gradvis trak de sig tilbage til en bondegård et stykke vej fra deres rute. Ud fra lyden af navnet gættede de sig til at de måtte være i Kapernaum.⁶ De gik ind, og biskopperne indtog salen og de øvre rum, fordi den omgivende mur var så gammel, lav og faldefærdig, at den let kunne styrte sammen. Huset lå i midten af en indhegning, og de øvre rum var tilstrækkelig højt over jorden til, at det tjente som udmærket forsvarsposition, næsten som om det var indrettet til dette formål.

Da araberne ikke kunne opretholde deres angreb gennem en overlegen stilling eller i et slag, ændrede de taktik fra lynangreb til belejring og brugte udsultning og udmattelse som våben, hvor sværdet havde vist sig unyttigt. De delte deres mange styrker op i grupper på omkring tolv tusinde mand, så de kunne angribe på skift og dermed angribe uafledigt. De forventede, at vigtige forsyninger ville slippe op og at det derfor ikke ville tage lang tid for dem at færdiggøre deres angreb.

De kristne blev angrebet uden pause hele fredagen og lørdagen om natten helt frem til Påskedags tredje time. Deres onde fjende tillod dem ikke et øjebliks hvile til at få lidt søvn. Eftersom døden hele tiden var synlig for dem, ønskede de hverken mad eller drikke, men tog, hvad de kunne få, da de næsten ingen forsyninger havde tilbage. På tredjedagen var de udmattede af sult og anstrengelse og blev desperate. Deres mod og styrke var prøvet af uafbrudt faste længe end de kunne holde ud. En af præsterne i blandt dem råbte, at de havde taget fejl ved at sætte deres lid til våben snarere end håbets og styrkens Gud, og at de havde påkaldt sig katastrofen ved at forsøge at klare sig ved egen hjælp. Derfor, mente han, burde de overgive sig til Guds nåde, særlig da tre dages sult havde gjort dem ude af stand til at yde modstand. Det ville ikke være svært for Gud at vise dem nåde og redde dem fra fjendens greb, for Han havde ofte tidligere på mirakuløs vis reddet sit folk i den sidste time. Yderligere kunne de konkludere, at araberne havde angrebet dem for at plyndre dem, ikke for at slå dem ihjel. Hvis de fik deres værdier, ville de måske lade dem gå uskadt. [...]

[Den 27. marts 1065 vendte biskop Günther slaget mod deres angribere i et sammenstød.] I kampen havde en af saracenernes ledere grebet et stykke klæde, som han bar om hovedet og lavet det til en løkke, som han kastede om halsen på biskop Günther. Biskoppen ville ikke finde sig i en sådan ydmygelse, så han gav sin modstander et heftigt slag i ansigtet, hvilket sendte hedningen til jorden. [...] Med det samme kastede præster og lægfolk sig mod denne mand [...] og de bandt saracenerens hænder så stramt, at blodet hamrede mod hans hud og negle. [Ved at tage saracenernes ledere til fange lykkes det pilgrimmene til sidst at undslippe] [...]

⁶ Dog snarere Capharsala (Chapharsalama), jf. ovenfor

Således overvandt pilgrimmene en stor styrke, der angreb dem i et slag, og på denne måde oplevede de ikke flere vanskeligheder på vejen mod Jerusalem.

5 [Marianus Scottus' krønike:]

[Om overfaldet på pilgrimmene, berettes:] Da de hørte beretninger om disse rigdomme samlede araberne sig og dræbte [Lang]fredag mange af de førnævnte mænd. Overvældet flygtede vores folk ind i en tom, befæstet by, som blev kaldt Carvasalim. Idet de barrikaderede sig derinde, forsvarerede de sig med sten og køller mod angrebet fra araberne, der ønskede alle deres rigdomme, eller rettere, deres penge og deres liv. Da stod en ædel soldat nøgen frem, som på ingen måde ønskede at blive nægtet [at besøge] Herrens grav.⁷ Araberne strakte ham straks fladt ud i form af et kors. De fastgjorde hans hænder og fødder til jorden med nagler og skar mavens yderside op på to sider, fremdrog op til hans spiserør hans indvolde fra maven og kastede dem ud over hele hans ansigt, hvorved de viste, hvordan menneskelige indvolde ser ud. Herefter hakkede de ham i stykker. Deres leder kastede en sten på ham først, og alle andre gjorde det samme. Så sagde de til alle vores folk, der så på inde fra fæstningen: "Dette er, hvad der vil ske jer, hvis I ikke afleverer alle jeres penge!" [...] [Som i krøniken fra Nieder-Altaich berettes det, at man herefter indgår forhandlinger om betaling af en løsesum og at arabernes leder under disse forhandlinger forsøger at tage biskop Günther til fange. Men denne forsvarer sig og slår, som det også berettes i Lamberts krønike, araberne i gulvet, og i stedet tages arabernes ledere til fange.] To uger efter Påske ankom herskeren af Ramla med en stor styrke til stedet, tilkaldt af nogle af dem, der var undsluppet, og slog araberne på flugt. Han tog en betaling på halvtreds guld byzants (det vil sige en slags stor mønt), fangede arabernes leder, der havde været en fjende af den saracenske konge i nogen tid, og førte de kristne til Jerusalem, og til sidst til deres båd. Gud gav dem en gunstig vind, der førte dem tilbage til kristne lande. Ud af de syv tusinde, som drog ud, kom ikke engang to tusinde tilbage.

30 [Anonym: Biskop Altmann af Passaus liv:]

På denne pilgrimsrejse forekom en hændelse, som er svær at glemme, men som jeg nu vil berette om som en frygtelig advarsel for dem, der stædigt afviser kloge råd. En af pilgrimmene var en adelig abbedisse med imponerende fysik og stærk i ånden. På trods af de gode råd, hun modtog, så trak hun sig tilbage fra omsorgen for de søstre, som var underlagt hende og påtog sig denne meget farlige pilgrimsrejse. Hun blev taget til fange af vantro og i alles åsyn blev hun voldtaget af en bande liderlige mænd, indtil hun døde. Denne hændelse var en skandale for alle kristne mennesker. Nedgjort i Kristi navn af sådanne hændelser og af andre ydmygelser vandt pilgrimmene stor hæder hos mennesker og engle overalt, fordi de valgte at træde ind i Guds kongerige og lide mange prøvelser.

⁷ Meningen er her uklar, men soldatens hensigt må have været at opgive alle sine ejendele eller bevise, at han intet yderligere havde, som araberne kunne plyndre.

J. M. Rosenløv & M. Pihl: *Korstogene – Islams ekspansion og kristen modoffensiv* (2014)

- 5 Lamberts krønike oversat af M. Pihl efter E. Hallam (red.): *Chronicles of the Crusades - Eye-witness accounts of the wars between Christianity and Islam*, London(1997),s.34-36. Krøniken fra Nieder-Altaich (*Annales Altahenses maiores* ed. E.L.B. Oefele, Monumenta Germaniae Historica: Scriptorum in usum scholarum (Hannover 1891, s.66-70) samt Marianus Scottus' krønike (*Chronicon*, ed. G.H. Pertz, Monumenta Germaniae Historica: Scriptorum (vol. 5, Hannover 1844, s.558-59) er oversat af J.M. Rosenløv efter B.W. Whalen: *Pilgrimage in the Middle Ages. A Reader*, Toronto 2011, s.176-180. Biskop Altmann af Passaus liv oversat af M. Pihl efter Hallam s. 35.
- 10